

N:o 63.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning till Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag af ett område af Engelholms vestra kronoplantering i Kristianstads län; gifven Stockholms slott den 10 april 1891.

Med anledning af en utaf Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag gjord underdånig ansökning vill Kongl. Maj:t, under åberopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag, härmed föreslå Riksdagen att medgifva:

dels att till Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag må för anläggning af en hvitbetssockerfabrik af Engelholms vestra kronoplantering försäljas ett område af högst 10 hektar, så beläget att detsamma begränsas af Rönneån, Engelholms jernvägsstations område och en från stationsområdet till Rönneån dragen, å en af J. O. af Zellén år 1869 upprättad karta med röd färg utmärkt rät linie, under vilkor

att bolaget för sjelfva marken betalar en köpeskillning af 2,800 kronor pr hektar och dessutom efter domänstyrelsens bestämmande ersätter värdet af den å området befintliga ståndsskogen;

att tillträdet skall ega rum vid köpebrefvets undertecknande, då köpeskillingen för marken och lösesumman för den derå växande skogen skall erläggas;

att bolaget efter utgången af nu löpande arrendeperiod för kronofisket i Rönneån öfvertager detta fiske på arrende för den tid, hvarunder hvitbetssockerfabrik å det ifrågavarande området finnes, mot den arrendeavgift, som nu därför betalas;

att å det upplåtne området ej må uppföras andra byggnader än sådana, som erfordras för fabriksanläggningen, och icke andra boningshus än sådana, som äro afsedda att inrymma kontorslokaler och bostadslägenheter för de vid fabriken anstälde tjänstemän med familjer och tjenare eller för de personer, som måste anställas för vakthållning och andra dylika ändamål;

att det åligger bolaget att i gränsen mellan fabriksområdet och kronoplanteringen uppföra och underhålla stängsel af beskaffenhet, som af domänstyrelsen godkännes;

att lätt antändliga eller eldfarliga ämnen inom det upplåtne området ej få uppläggas eller eljest finnas på ett afstånd från stängslet af 50 meter, inom hvilken del af området jemväl barrskogen bör afrödjas; skolande området i sin helhet hållas fritt från torrt gräs, ljung och dylikt;

att längs stängslet på dess inre sida skall af bolaget anläggas vattenledning från Rönneån med på korta afstånd anbragta anstalter för att på hvilken punkt som helst af fabriksområdet hafva lätt tillgänglig och tillräcklig vattentillgång i händelse af eldsvåda, dervid särskildt bör tillses, att vattenledningen framdrages till närheten af kolupplaget;

att ångskorstenen å fabriken skall hafva sådan höjd, att gnistor derifrån ej kunna nedfalla i omgifningen;

att de lokomotiv, som komma att trafikera fabriksområdet, skola vara försedda med gnistsläckare af ändamålsenlig konstruktion;

att bolaget skall ställa sig till efterrättelse de ytterligare föreskrifter, som Kongl. Maj:t framdeles, i händelse anledning dertill yppas, kan finna skäligt meddela till förebyggande af eldfara från fabriken;

att, på det att skogsförvaltningen må vara i tillfälle att öfvervaka, att de för kronoplanterings skyddande mot eldfara meddelade föreskrifter efterleivas, tillträde till fabriksområdet ej må densamma förvägras;

att, derest bolaget underlåter att vidtaga till eldfarans förebyggande föreskrifna anordningar eller företager åtgärder stridande mot de i berörda afseende meddelade föreskrifter och hvad sålunda blifvit af bolaget underlåtet eller företaget icke inom viss af domänstyrelsen förelagd tid af bolaget varder utfördt eller afhjelpat, rättelse må på bolagets bekostnad ega rum genom domänstyrelsens försorg;

samt att bolaget skall vara skyldigt att ersätta all skada, som genom dess förvållande kan å kronoplanteringen uppkomma;

dels ock att köpeskillingen för marken och lösesumman för skogen må på samma sätt som köpeskillingen för försålda mindre kronoegendomar

få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogs-
börd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande
utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all
Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

F. v. Essen.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 april 1891.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre *Åkerhielm*,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve *Lewenhaupt*,
Statsråden: herr friherre *von Otter*,
herr *Wennerberg*,
friherre *Palmstierna*,
friherre *von Essen*,
friherre *Åkerhielm*,
Ostergren,
Groll,
Wikblad.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre von Essen anförde i underdånighet:

»I en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift har Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag i underdånighet anhållit att i och för anläggning af en hvitbetssockerfabrik vid staden Engelholm få af Vestra flygsandsplanteringen invid nämnda stad till pris, som Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, inköpa ett å en ansökning bilagd, af kommissionslandtmätaren Th. Röing år 1889 upprättad karta med röd färg betecknad område om 12 hektar 42 ar, gränsande i vester till Skåne—Hallands jernväg och Engelholms jernvägsstations område, i söder till Rönneån samt i öster och norr till flygsandsplanteringen.

Till stöd för den underdåniga ansökningen har bolaget, med förmälan att bolaget ingalunda förbisett den svårighet, som för områdets erhål-

lande låge deri, att detsamma utgjorde del af kronoplantering, hufvudsakligen anført, att då för en dylik anläggning erfordrades flytande vatten och anläggningen, för att så vidt möjligt vara alla till båtnad, borde vara belägen invid jernvägsstation, men i närheten af Engelholms jernvägsstation och invid Rönneån ej funnes enskild person tillhörig mark och ej heller tillräckligt stort obebyggt område af Engelholms stads egor, endast kronan vore i tillfälle att kunna lemna mark till fabriksanläggningen samt att den ifrågasatta fabriken skulle komma att, såsom förhållandet varit å andra orter, der hvitbetssockerfabriker funnes anlagda, lemna ett afsevärdt bidrag till höjande af ortens jordbruk och industri, hvarigenom statens bästa ej kunde undgå att blifva tillgodosedt.

Vid den underdåniga ansökningen var fogadt utdrag af protokollet hos stadsfullmäktige i Engelholm den 1 november 1889, innefattande ett enhälligt uttalande af stadsfullmäktige, att de ansåge den ifrågasatta platsen för anläggningen synnerligen lämplig och för sin del icke hade något att erinra mot att fabriken dit förlades.

Öfver den underdåniga ansökningen afgaf på grund af nådig remiss domänstyrelsen den 20 februari 1890 underdånigt utlåtande, hvarmed domänstyrelsen öfverlemnade i ärendet afgifna yttranden af jägmästaren i Engelholms revir, öfverjägmästaren i södra distriktet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län.

Af dessa myndigheter afstyrkte jägmästaren bifall till ansökningen af skäl hufvudsakligen, att anläggandet af en hvitbetssockerfabrik med tillhörande eldfarliga inrättningar och arbetarebostäder å den ifrågavarande platsen skulle öka den fara, som redan nu genom Skåne—Hallands jernväg förefunnes för antändning af kronoplanteringen, hvars bibehållande vore af omätlig vigt, enär utan densamma Engelholms stad och den kringliggande orten för länge sedan skulle varit begrafda under flygsanden; att kostnaden för kronoplanterings bevakning skulle betydligt stegras, om en talrik arbetarebefolkning blefve bosatt i dess närhet; samt att genom utsläppande af spillvatten från fabriken i Rönneån fisket derstädes, hvilket tillhörde kronan, skulle lida stor skada, så att kronans inkomst deraf komme att väsentligen minskas, om ej helt och hållet upphöra.

Öfverjägmästaren hade deremot icke något att erinra mot den ifrågasatta fabriksanläggningen, under förutsättning att kronan för den mark, som komme att dertill upplåtas, erhöle en köpeskilling, som fullt motsvarade markens värde; och ansåg öfverjägmästaren, att priset kunde

bestämmas i förhållande till den årliga afgäld, som erlades för vissa å Engelholms norra kronoplantering upplåtna tomtplatser.

Under anförande att i Skåne anläggandet af hvitbetssockerfabriker visat sig vara ett synnerligen godt medel till höjande af jordbruksnäringens afkastning samt att staden Engelholm, som på tre sidor omgäfvades af en fruktbar ort i hög kultur, ganska väl egnade sig för en dylik anläggning, tillstyrkte Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande bifall till den underdåniga ansökningsom förvärfvandet af den ifrågavarande marken. Köpeskillingen därför ansåg Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande böra antingen bestämmas i enlighet med föreskrifterna i nådiga förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 eller ock beräknas efter den afgäld, som erlades för de nyss nämnda tomtplatserna å Engelholms norra kronoplantering.

Domänstyrelsen lemnade i sitt underdåniga utlåtande till en början följande historik angående tillkomsten af flygsandsplanteringarna vid Engelholm.

Sandens inkräktning vid Engelholm lärer i slutet af 1600-talet och början af 1700-talet hafva tagit den omfattning, att för stadens och omkringliggande trakts ödeläggelse då hystes farhågor så mycket mer befogade, som flygsanden öfversvämmat så stort område, att densamma nått sjelfva staden och norr derom framträngt ända till Rebbelberga kyrka. Norra och Södra Åsbo samt Bjäre häraders åboer anhöllo uti enskilda besvär vid 1726 års riksdag om understöd för flygsandens dämpande, och vid 1734 års riksdag besvarade sig ånyo åbor i Södra Åsbo och Bjäre härader öfver att flygsanden toge öfverhanden, hvarför hjälp begärdes af kringgränsande häraders invånare, hvilken klagan upprepad vid 1738 och 1740 årens riksdager, slutligen föranledde fältens öfvertagande af kronan, som derefter oafbrutet omhänderhaft deras vård och bekostat flygsandens dämpande och fältens planterande. Linné angaf i sin skånska resa år 1749, att »skeppen hafva fordom skolat kunna gå upp genom floden (Rönneån) in till sjelfva staden» och vidare, »att flygsanden ingenstädes i riket varit så ymnig och gjort så stor skada som vid Engelholm», men tillika anmärktes, att dämpningsförsöken vunnit lycklig framgång å området emellan ån och Rebbelberga kyrka. År 1790 hade den så kallade vestra planteringen i allmänhet varit igenvallad, men endast till en del försedd med ungskog. Sedermera fortsatta åtgärder samt särskildt en fullständig fredhållning hade slutligen verkat derhän, att planteringarne blifvit nästan öfverallt skogbeväxta och nu gäfvade ett godt intryck samt

af den för deras historia främmande betraktades såsom en skog på vanlig mark, hvartill man isynnerhet frestades, om man endast från den genom planteringen dragna jernvägen eller utmed Rönneån toge kännedom om sagda markers beskaffenhet. De utmed hafsstranden varande höga sandkullarne och derintill befintliga områden gäfvæ dock en inblick i dessa fälts verkliga natur.

Genom en jemförelse mellan två vid domänstyrelsens utlåtande fogade kopior af kartor, den ena upprättad år 1739 och den andra år 1869, erhöles en föreställning om det högst betydliga arbete, som under mer än ett sekel påfordrats för att dämpa flygsandshärjningen; och den dervid vunna framgången bevisade, att lämpliga åtgärder jemte absolut fredhållning från störande inverkningar, såsom eld, betning m. m., mäktat förändra den lättrörliga flygsanden till en ganska växtlig skogsmark.

Med erinran att, då fråga väckts om Skåne—Hallands jernvägs dragande öfver Engelholms vestra kronoplantering, domänstyrelsen, i likhet med eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet och stadsfullmäktige i Engelholm m. fl. hemställt, att jernvägen måtte framdragas i annan riktning än öfver flygsandsplanteringarne, men att Eders Kongl. Maj:t icke desto mindre medgifvit jernvägsbolaget att på vissa vilkor anlägga jernvägen öfver vestra planteringen, sedan bolaget såsom skäl härför anfört, bland annat, att byggnadsarbeten redan företagits under denna förutsättning, samt att högst betydliga utgifter komme att drabba bolaget, om jernvägen skulle förläggas i annan rigtning, anför domänstyrelsen vidare, att för en hvitbetssockerfabriks anläggning å samma kronoplantering emellertid ej kunde framläggas skäl af sådan art, och att den gjorda ansökningen att för ändamålet få exproprieras mark syntes styrelsen i öfrigt sakna fog. Att hvitbetssockerfabriken komme att lemna ett afsevärdt bidrag till höjande af ortens jordbruk och industri, anfördes visserligen såsom ett skäl för ansökningens bifallande, men fränsedt att detta ändamål med fabriken äfven borde kunna vinnas, måhända med någon minskning af nettovinsten å företaget, om fabriken anlades på annan mark, borde, då planteringarne afgjordt visat sig nödvändiga såsom ett vilkor för jordbruket i orten och såsom ett skydd för staden Engelholm, deras bestånd ej äfventyras genom ifrågavarande fabriksanläggning. För flygsandsplanteringen måste denna anses såsom en inrättning, från hvilken kunde befaras eldsolycka med den påföljd, att hela vestra planteringen, således äfven området å motsatta sidan af jernvägen mellan hafvet och denna, ödelades. Skogselden skulle nemligen med lätthet vid torr och blåsig

väderlek kasta sig öfver jernvägens område, och det stode utom mensklig makt att förhindra elden att sprida sig och att på några timmar omintetgöra mer än ett århundrades arbeten. Att hittills ej svårare eldstillbud uppstått å planteringen till följd af jernvägens anläggning och trafikering kunde lika litet som någon annan omständighet gifva stöd för den åsigten, att så förändrade förhållanden numera inträffat å berörda flygsandsfält, att dess behandling kunde avvika från det förut såsom riktigt ansedda och jemväl i utlandet för dervarande flygsandsplanteringar vedertagna.

Af dessa skäl afstyrkte domänstyrelsen bifall till förevarande underdåniga ansökning.

I en till eders Kongl. Maj:t ingifven skrift har derefter Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag, med förmälan att, ehuru bolaget önskade att hela det af bolaget förut angifna område blefve åt bolaget upplåtet, fabriksanläggningen, om så blefve erforderligt, torde kunna inskränkas till ett område af endast 10 hektar, om blott detsamma gränsade intill såväl Skåne—Hallands jernväg som Rönneån, erbjudit sig att för ifrågasvarande jord erlægga ett pris, beräknadt för ena hälften, belägen närmast jernvägen och ån, efter 2,000 kronor för hektar och för den andra hälften efter 1,000 kronor för hektar, varande vid denna skrift fogade utdrag af protokoll, hållna vid stadsfullmäktiges i Engelholm sammanträde den 2 maj 1890 samt vid kommunalstämmor med Höja och Rebbelberga församlingar den 5 i samma månad, äfvensom ett skriftligt yttrande af egaren till Vegeholms gods, kammarherren R. Grawenhorst-Löwenstierne.

Af dessa handlingar inhemtas, att stadsfullmäktige uttalat som sin mening, att den ifrågasatta fabriksanläggningen icke kunde vara eldfarlig för kronoplanteringen, då faran för den vester om Skåne—Hallands jernväg belägna egentliga skogen kunde anses helt och hållet aflägsnad genom den till en bredd af 40 meter på vardera sidan om jernvägsspåret röjda och från antändbara ämnen befriade öppna platsen, samt förmält sig på det högsta önska, att anläggandet af fabriken, för hvilken den föreslagna platsen, i anseende till terräng- och vattenförhållanden samt kommunikationer, vore den enda lämpliga, måtte medgifvas, då anläggningen vore för orten och staden af stor betydelse; att Höja församlings kommunalstämma, med framhållande af fabriken stora nytta för orten, förklarar sig anse densamma icke kunna såsom eldfarlig blifva till skada för skogen; att Rebbelberga församlings kommunalstämma, som icke heller ansåg att anläggningen kunde för skogen medföra eldfara, åberopat, hurusom det vore af stor vikt för orten, att fabriken kom till stånd, hvarigenom ett

länge närdt önskningsmål vunnes, enär jorden omkring Engelholm vore särdeles lämplig för betodling, och jordbrukaren der såväl som annorstädes vore i behof att få den största möjliga afkastning af sin egendom; samt att egaren af Vegeholms gods anfört, att kronoplanteringen efter hans åsigt icke komme att utsättas för ringaste fara genom den ifrågasatta hvitbetssockerfabriken, samt att då en sådan fabrik i orten vore sedan länge önskad och ingen annan lämplig plats i närheten funnes, det vore synnerligen önskvärdt, att hinder för anläggningen ej måtte ifrågakomma.

Vid besök på platsen förliden sommar hade jag tillfälle att taga i skärskådande det område, som i den underdåniga ansökningen afses, och angränsande delar af kronoplanteringen. Den föreslagna platsen för fabriken fann jag dervid icke vara lämplig, utan ansåg jag, att, derest någon mark för ifrågavarande ändamål komme att upplåtas, till fabriksanläggningen borde anvisas ett område, som begränsades af Engelholms jernvägsstations område, Rönneån och en från Rönneån till stationsområdet dragen rät linie, hvilken linie å en handlingarne i utdrag bilagd, af J. O. af Zellén år 1869 upprättad karta öfver Engelholms flygsandsplanteringar finnes utmärkt med ett rött streck. Derigenom komme fabriksområdet att på en kortare sträcka än som skulle blifva fallet, om dertill toges den af bolaget åsyftade marken, gränsa omedelbart intill kronoplanteringen, och dessutom vunnes den fördel, att en väg, som leder till ett å kronoplanteringen beläget kronojägareboställe och en der befintlig plantskola, icke komme att afstängas.

Sedan jag i skrifvelse den 16 september nästlidet år anmodat domänstyrelsen att inkomma med utredning ej mindre om det pris, hvilket det område, bolaget begärt att få köpa, skäligen borde betinga för den händelse eders Kongl. Maj:t komme att å den underdåniga ansökningen fästa afseende, än äfven, allt under samma förutsättning rörande den begränsning, som å det till upplåtelse ifrågasatta området borde gifvas, och de vilkor i öfrigt, under hvilka upplåtelsen borde ega rum, har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 12 sistlidne februari afgifvit utlåtande i berörda hänseenden och dervid tillika öfverlemnadt inhemtade yttranden från vederbörande jägmästare och öfverjägmästare samt eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Vid eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes yttrande har jemväl fogats en af Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag ingifven skrift i ämnet.

Jägmästaren har ansett den af mig föreslagna platsen för fabriksanläggningen, som, utom emot norr, hade en naturlig begränsning af jern-

vägen och Rönneån, och genom valet af hvilken plats vägen till kronojägarebostället ej afstängdes, vara att föredraga framför hvarje annan; och har öfverjägmästaren häri instämt.

Bolaget har för sin del förklarar, att, ehuru bolaget fortfarande ansåge det af bolaget ifrågasatta området vara för bolagets tilltänkta verksamhet lämpligast, bolaget likväl vore villigt att i stället inköpa den mark, som medelst den å kartan uppdragna linien funnes angifven.

Beträffande den köpeskilling, som bolaget borde betala för marken, har jägmästaren ansett densamma böra bestämmas till ett belopp, motsvarande den afgäld af tio kronor per qvadratref, som erlades för tomterna å norra kronoplanteringen, kapitaliserad efter fyra procent, då priset skulle blifva 2,836 kronor per hektar. Detta pris, hvare dock ej borde ingå värdet af den växande skogen, ansåg jägmästaren, i betraktande af tomtens fördelaktiga läge och lämplighet till byggnadsplats, vara mycket billigt, helst för tomter i Engelholms stad på andra sidan af Rönneån begärdes en krona per kvadrataln, motsvarande i rundt tal 28,000 kronor per hektar.

Öfverjägmästaren har ansett marken böra åsättas det af jägmästaren föreslagna pris af 2,836 kronor per hektar, möjligen jemnadt till 2,800 kronor per hektar, hvaremot bolaget, som dragit i tvifvelsmål rigtigheten af att till grund för priset lägga afgälden för smärre tomtplatser, förmålt sig anse marken väl betald med ett belopp beräknadt efter 2,000 kronor per hektar, hvilket pris bolaget således erbjöd sig att gälda. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har ansett detta pris fullt tillfredställande, om i betraktande toges dels områdets större rymd, dels den inskränkning i användningen efter köpet, som borde föreskrifvas, dels ock att platsen inneslöte sandhöjder och fördjupningar, hvilkas planering medförde betydliga kostnader, hvartill komme, att skogens värde ej inginge i köpet.

Då det icke vore tvifvel underkastadt, att fabriksanläggningen komme att påkalla ökning af den å kronoplanteringen anställda bevakningspersonal, har jägmästaren föreslagit, att bolaget måtte tillförbindas att antingen årligen till statsverket betala 600 kronor till aflöning åt en kronojägare eller ock på en gång erlægga ett belopp, motsvarande kronojägarelönen kapitaliserad, eller 15,000 kronor.

Öfverjägmästaren, som ej ansett sig kunna biträda hvad jägmästaren sålunda föreslagit, har deremot hemställt, att till förekommande af den befarade uppkomsten af arbetarebostäder å det afsöndrade området med deraf följande olägenheter, hvilkas betydelse han ingalunda underskattade, bland köpevilkoren måtte intagas den bestämmelse, att, utöfver

de boningslägenheter, som komme att inrymmas i fabriks husen, icke några arbetarebostäder eller andra boningshus finge å området uppföras.

Enligt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt borde förbudet mot uppförande af boningshus inom fabriksområdet endast afse arbetarebostäder, men icke kontorslokaler och boningslägenheter för de i fabriksdriften anställde tjänstemän med familjer och tjenare, ej heller bostäder för de personer, som måste anställas för vakthållning och dylika ändamål.

Bolaget, som förmält sig icke hafva för afsigt att å fabriksområdet uppföra några bostäder för bolagets arbetare, enär bolaget tänkt sig, att desse skulle bosätta sig öster om ån inom stadens planlagda område, har ansett något vilkor i nyssberörda hänseende ej vara erforderligt.

Jägmästaren och öfverjägmästaren hafva sammanstämmande förordat, dels att i gränsen mellan fabriksområdet och kronoplanteringen måtte på bolagets bekostnad uppföras och underhållas stängsel, hvilket enligt jägmästarens åsigt borde vara af jern, men enligt öfverjägmästarens förmenande uppföras af bräder, å krönet förses med taggig jerntråd och å båda sidor bestrykas med vitriollösning eller annat ämne, som gjorde trävirke svårantändligt, dels och att upplag af stenkol eller andra brännbara ämnen icke borde få finnas invid tomtens norra gräns på visst afstånd från kronoplanteringen, och att detta område i öfrigt borde hållas fritt från lätt antändliga ämnen, såsom torrt gräs m. m. Härjemte har föreslagits, att längs stängslet och på insidan deraf borde anläggas lämplig vattenledning från Rönneån med på korta afstånd anbragta anstalter för att på hvilken punkt deraf som helst hafva tillräcklig vattentillgång i händelse af eldsvåda inom fabriksområdet; att fabrikenes ångskorsten skulle hafva sådan höjd, att gnistor derifrån ej kunde nedfalla i omgifningen; att de lokomotiv, som komma att trafikera fabriksområdet, skulle, i likhet med hvad som vore föreskrifvet beträffande de lokomotiv, som användes å Skåne—Hallands jernväg, vara försedda med gnistsläckare af bästa konstruktion; samt att skogsförvaltningen skulle vara berättigad att öfvervaka, att de till skydd mot eldfara vidtagna åtgärderna samt hägnaden bibehölles i ändamålsenligt skick.

Då det vore tydligt, att fisket i Rönneån komme att försämrast genom vattnets förorenande af spillvatten från fabriken samt att följaktligen kronans inkomst af detta fiske, hvilket för närvarande är utarrenderadt för en tid af 5 år från den 1 januari 1889 emot årligt arrende af etthundra kronor, äfven komme att minskas, har jägmästaren ansett

billigt, att bolaget förpligtades att godtgöra kronan med det belopp, hvarmed arrendeafgiften komme att understiga etthundra kronor. Öfverjägmästaren har deremot ansett denna ersättningsfråga lämpligast kunna regleras på det sätt, att bolaget öfvertoge arrendet mot samma afgift, som nu derför betalades.

För egen del har domänstyrelsen anført, att den föreslagna förändrade platsen för fabriksTomten ej allenast på de af skogsförvaltningen andragna skäl, utan äfven med hänsyn till elfarans minskande af styrelsen förordades framför den af bolaget förut angifna; att i fråga om värdet af marken det af skogsförvaltningen uppställda priset snarare vore för lågt än för högt, i synnerhet som den af styrelsen förordade Tomten angränsade Rönneån på en längre sträcka, hvarför, äfven om hänsyn skulde tagas till den fördel för ortens jordbruk, sockerfabrikens anläggning ansåges medföra, styrelsen hölle före, att försäljningspriset ej borde sättas lägre än 2,800 kronor för hvarje hektar; samt att, ehuru genom de af öfverjägmästaren och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppställda köpevilkor eldfaran för flygsandsfältet enligt styrelsens förmenande ej kunde anses förebyggd, dessa vilkor likväl syntes styrelsen innefatta hvad som billigtvis, om fabriksanläggningen medgäfves, kunde bolaget åläggas för att förekomma ellsolycka å flygsandsfältet.

Tekniska högskolan, som genom nådig remiss fått sig anbefaldt att inkomma med underdånigt yttrande, huruvida hvitbetssockerfabrik vore att anse som eldfarlig inrättning, samt i sådant fall hvilka åtgärder borde vidtagas för omgifvande trakts skyddande mot eldfara från fabriken, har till åtlydnad häraf till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnadt ett af professoren i kemi och kemisk teknologi vid högskolan Peter Klason å högskolans vägnar afgifvet underdånigt yttrande, hvori anförts följande.

Hvarje hvitbetssockerfabrik vore en stor konsument af kol. Med en afverkning af 40 millioner kilogram betor per kampanj förbrukades cirka 10,000 tunnor kol, af hvilka största delen användes till erhållande af nödigt quantum ånga för hela verkets drift och en mindre del för den kalkugn, som alltid vore förenad med fabriken, samt till benkolsugnarne. I öfrigt finnes ingen eld eller eldstad inom sjelfva fabriken, ifall nemligen, hvilket vore regeln, fabriken belystes med elektriska lampor. Då vidare ångpannorna alltid vore förlagda i särskildt rum och kalkugnen alltid vore så konstruerad, att någon eldfara från densamma knappast kunde tänkas, hvilket äfven torde kunna sägas om benkolsugnarne; då ångskorstenen på grund af det stora antalet ångpannor aldrig torde hafva min-

dre höjd än 30 meter eller sådan höjd, att eldfara för omgifningen genom gnistor från densamma ej kunde sägas vara för handen; då fabriken vore i gång dag och natt med undantag af ett dygn i veckan, under hvilket alltid vakt funnes inom densamma, samt då slutligen intet egentligt eldfarligt ämne, hörande till fabrikationen, funnes för handen, kunde en hvitbetssockerfabrik knappast anses vara mera eldfarlig än hvilken annan bebodd större byggnad som helst. Huruvida åter det stora upplag af stenkol, som vore behöfligt för en sådan fabrik och som i regeln låge utan tak eller annat särskildt skydd, kunde innebära någon fara, vore svårt att på grund af bestämda fakta vare sig bejaka eller förneka. De åtgärder som af vederbörande myndigheter blifvit föreslagna, torde ock vara egnade att reducera den antydda faran så långt görligt vore.

På grund häraf har professoren Klason uttalat såsom sin mening, att hvitbetssockerfabriker, så uppförda och skötta som nu för tiden vore regeln, ej kunde anses vara i egentlig mening eldfarliga samt att de af vederbörande myndigheter föreslagna åtgärder till eldfarans minskande torde få anses tillfyllestgörande.

Såsom af handlingarna framgår har förslaget att invid Engelholm anlägga en hvitbetssockerfabrik omfattats med ett synnerligen lifligt intresse såväl inom Engelholms stad som inom den kringliggande trakten; ock gifvet är, att en dylik fabriksanläggning skulle komma att kraftigt bidraga till höjandet af ortens jordbruk. Särskildt synes det mig böra uppmärksammas, att flertalet af de kommuner, inom hvilka de egendomar och hemman äro belägna, från hvilka mark till den vestra flygsandsplanteringen upplåtits, kraftigt och utan meningsskiljaktighet uttalat sig till förmån för den underdåniga ansökningen; och då, i händelse denna skulle af Eders Kongl Maj:t lemnas utan afseende, den ifrågavarande anläggningen i saknad af annan närbelägen för ändamålet lämplig plats, torde komma att förläggas till annan ort, har det synts mig som om den gjorda framställningen borde röna tillmötesgående, så framt sådant utan olägenheter för det allmänna kan ega rum. Efter min uppfattning möter därför intet hinder. Jag kan nemligen icke dela de af domänstyrelsen uttalade farhågor, att fabriken kunde komma att förorsaka kronoplanteringens ödeläggande genom skogseld. På sätt professoren Klason i det af honom afgifna utlåtande anført, kan en hvitbetssockerfabrik ej betraktas såsom en särskildt eldfarlig inrättning och i hvarje händelse måste den eldfara, som under ytterst ogynnsamma förhållanden skulle kunna tänkas från fabriken, likasom från andra i flygsandsplanterings närhet befint-

liga bebodda byggnader, hota sagda plantering, betraktas såsom en ren obetydlighet i jernförelse med den fara af detta slag, som skulle kunna framkallas af trafiken å den genom planteringen framdragna jernvägen, en fara hvilken likväl ansetts kunna förebyggas genom lämpliga försigtighetsmått.

Om till bolaget upplåtes det af föreslagna jordområdet, hvilket endast på en jernförelsevis kort sträcka stöter omedelbart intill kronoplanteringen, men för öfrigt begränsas af det 150 meter breda området för Engelholms jernvägsstation och af Rönneån, samt vid fabriken anläggning och drift iakttagas försigtighetsmått, hufvudsakligen öfverensstämmande med de af skogsförvaltningen föreslagna med ytterligare tillägg, att barrskogen afrödjes å en tillräckligt bred sträcka i gränsen mellan fabriksområdet och kronoplanteringen, torde någon fara ej vara för handen, att en inom fabriksområdet tilläfventyrs uppkommande eldsvåda skall sprida sig till kronoplanteringen. Ej ringa vikt ligger härvid derpå, att det stängsel, som bör uppföras i gränsen mellan fabriken område och kronoplanteringen, uppföres af sådant material, att det på ett tillfyllestgörande sätt kan motsvara sitt ändamål; och synes mig härvid framför det af öfverjägmästaren föreslagna stängsel af trä vara att föredraga ett sådant af korrugerad jernplåt; lärande stängslets beskaffenhet likväl böra göras beroende af domänstyrelsens bestämmande.

Den omständigheten, att arbetarebostäder icke skulle få uppföras inom fabriksområdet, innebär äfven ökad trygghet mot eldfara.

Jag tvekar derfor icke att med den förändring i afseende å läget af platsen för fabriken, som af mig blifvit föreslagen, hos Eders Kongl. Maj:t förorda bolagets underdåniga ansökning om förvärfvande af mark å flygsandsplanteringen; och då, med afseende å hvad öfverjägmästaren och domänstyrelsen anført, köpeskillingen synes mig böra fastställas till 2,800 kronor för hektar jemte skyldighet för bolaget att ersätta den växande skogens värde samt att öfvertaga arrenderätten till kronofisket i Rönneån, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att till Helsingborgs sockerfabriksaktiebolag må för anläggning af en hvitbetssockerfabrik af Engelholms vestra kronoplantering försäljas ett område af högst 10 hektar, så beläget, att detsamma begränsas af Rönneån, Engelholms jernvägsstations område och en från stationsområdet till Rönneån dragen, å den handlingarne i utdrag bilagda, af J. O.

af Zellén år 1869 upprättade karta med röd färg utmärkt rät linie under vilkor,

att bolaget för sjelfva marken betalar en köpeskilling af 2,800 kronor per hektar och dessutom efter domänstyrelsens bestämmande ersätter värdet af den å området befintliga ståndskogen;

att tillträdet skall ega rum vid köpebrefvets undertecknande, då köpeskillingen för marken och lösesumman för den derå växande skogen skall erläggas;

att bolaget efter utgången af nu löpande arrendeperiod för kronofisket i Rönneån öfvertager detta fiske på arrende för den tid, hvarunder hvitbetssockerfabrik å det ifrågavarande området finnes, mot den arrendavgift, som nu därför betalas;

att å det upplåtna området ej må uppföras andra byggnader än sådana, som erfordras för fabriksanläggningen, och icke andra boningshus än sådana, som äro afsedda att inrymma kontorslokaler och bostadslägenheter för de vid fabriken anstälde tjänstemän med familjer och tjernare eller för de personer, som måste anställas för vakthållning och andra dylika ändamål;

att det åligger bolaget att i gränsen mellan fabriksområdet och kronoplanteringen uppföra och underhålla stängsel af beskaffenhet, som af domänstyrelsen godkännes;

att lätt antändliga eller eldfarliga ämnen inom det upplåtta området ej få uppläggas eller eljest finnas på ett afstånd från stängslet af 50 meter, inom hvilken del af området jemväl barrskogen bör af-rödjas; skolande området i sin helhet hållas fritt från torrt gräs, ljung och dylikt;

att längs stängslet på dess inre sida skall af bolaget anläggas vattenledning från Rönneån med på korta afstånd anbragta anstalter för att på hvilken punkt som helst af fabriksområdet hafva lätt tillgänglig och tillräcklig vattentillgång i händelse af eldsvåda, dervid särskildt bör tillses, att vattenledningen framdrages till närheten af kolupplaget;

att ångskorstenen å fabriken skall hafva sådan höjd, att gnistor derifrån ej kunna nedfalla i omgifningen;

att de lokomotiv, som komma att trafikera fabriksområdet skola vara försedda med gnistsläckare af ändamålsenlig konstruktion;

att bolaget skall ställa sig till efter rättelse de ytterligare föreskrifter, som Eders Kongl. Maj:t framdeles, i händelse anledning dertill yppas, kan finna skäligt meddela till förebyggande af eldfara från fabriken;

att, på det att skogsförvaltningen må vara i tillfälle att öfvervaka att de för kronoplanterings skyddande mot eldfara meddelade föreskrifter efterleivas, tillträde till fabriksområdet ej må densamma förvägras;

att, derest bolaget underlåter att vidtaga till eldfarans förebyggande föreskrifna anordningar eller företager åtgärder stridande mot de i berörda afseende meddelade föreskrifter och hvad sålunda blifvit af bolaget underlåtet eller företaget icke inom viss, af domänstyrelsen förelagd tid af bolaget varder utfördt eller afhjelpt, rättelse må på bolagets bekostnad ega rum genom domänstyrelsens försorg;

samt att bolaget skall vara skyldigt att ersätta all skada, som genom dess förvällande kan å kronoplanteringen uppkomma;

dels ock att köpeskillingen för marken och lösesumman för skogen må på samma sätt som köpeskillingen för försålda mindre kronoegdomar få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.»

Hvad departementschefen sålunda hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition i ämnet till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan — — — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Adolf von Hofsten.